

En by i världen

REGISTRATION CARD—(Men born on or after April 28, 1877 and on or before February 16, 1897)

SERIAL NUMBER U 218 1. NAME (Print) Ernfrid Andrew Peterson ORDER NUMBER _____
(First) (Middle) (Last)

2. PLACE OF RESIDENCE (Print) Box 132 Snoqualmie Falls King Wash
(Number and street) (Town, township, village, or city) (County) (State)

[THE PLACE OF RESIDENCE GIVEN ON THE LINE ABOVE WILL DETERMINE LOCAL BOARD JURISDICTION; LINE 2 OF REGISTRATION CERTIFICATE WILL BE IDENTICAL]

3. MAILING ADDRESS Box 132 Snoqualmie Falls Wash
(Mailing address if other than place indicated on line 2. If same insert word same)

4. TELEPHONE _____ 5. AGE IN YEARS 51 6. PLACE OF BIRTH Falun
(Exchange) (Number) (Mo.) (Day) (Yr.) (Town or county)
 DATE OF BIRTH Dec 9 1890 Sweden
(State or country)

7. NAME AND ADDRESS OF PERSON WHO WILL ALWAYS KNOW YOUR ADDRESS Agnes Viola Peterson Y.W.C.H. Seattle, Wash.

8. EMPLOYER'S NAME AND ADDRESS Snoqualmie Falls Lumber Company

9. PLACE OF EMPLOYMENT OR BUSINESS Snoqualmie Falls King Wash
(Number and street or R. F. D. number) (Town) (County) (State)

I AFFIRM THAT I HAVE VERIFIED ABOVE ANSWERS AND THAT THEY ARE TRUE.

D. S. S. Form 1
 (Revised 4-1-42)

(over)

16-21630-2

E. A. Peterson
(Registrant's signature)

Många svenskars bild av emigrationen till USA är präglad av Vilhelm Mobergs utvandrarepos. Strävsamma småbrukare som tröttnat på att kämpa under nära nog omöjliga förhållanden i Sverige och söker sig ett nytt liv på andra sidan Atlanten. Och nog var också många emigranter lockade av tillgång på billig jord i USA, lagen Homestead Act stiftades 1862 för att stimulera jordbrukare att etablera sig på ouppodlad mark och var en viktig drivkraft i den tidiga emigrationen från Sverige.²³⁷ Men, de allra flesta emigranterna levde helt andra liv än Mobergs Karl-Oskar och Kristina. Genom att följa byn Bergsgårdens emigranter ges en god illustration till både vanliga motiv till emigration och hur livet på andra sidan Atlanten kunde te sig.

Amerikautvandrare

Den första Bergsgårdsbon som emigrerar heter Anders Gustaf Murman och lämnar Bergsgården vid 23 års ålder 1869. Han blir då en del i den massflytt av svenskar till USA som sker med anledning av nödåren 1868-69.²³⁸ Bergsgården är dock inte så hårt drabbat av nödåren och Anders har sannolikt andra bevekelsegrunder än att undkomma svält för sin flytt. Kanske är det helt enkelt äventyret som lockar? Att han relativt snart efter ankomsten till USA tar värvning i den amerikanska armén får en att misstänka det. Vid 26-års ålder mönstrar han för första gången, för en tjänstgöringsperiod på fem år. Han är då skriven i mönstringsregistret som "arbetare" och bor i Cleveland, Ohio. Han mönstrar sedan på vart femte år och i de följande mönstringsregistren är yrket uppgivet som soldat, Anders Murman kan alltså sägas vara yrkesmilitär. Av mönstringsregistren får vi också veta att han kallar sig Andrew, är knappt 180 cm lång, har blont hår och blåa ögon. Han får goda vitsord vid utskrivningarna från armén, hans uppförande beskrivs som "very good" eller "excellent". Vid drygt 46 års ålder inleder han det som ska bli hans sista tjänstgöringsperiod, vid Fort Whipple, Yavapai County, Arizona.²³⁹ Fort Whipple användes som en bas för den amerikanska armén under indiankrigen 1864-1886, men förde en mer tillbakadragen tillvaro därefter och det fanns under 1890-talet planer på att avveckla det.²⁴⁰ Vi kan alltså föreställa oss platsen som den drygt 46-åriga Andrew Murman stationeras på upplevs som en ganska händelsefattig avkrok, där långt västerut i landet. Andrew Murman avlider efter ungefär ett år vid Fort Whipple, av hjärtinfarkt. Han blev 47 år gammal.²⁴¹

Efter Andrew Murmans utvandring ska det dröja nio år innan några andra Bergsgårdsbor ger sig av över Atlanten. Och då är det ett brödrapar, som nog har ett helt annat

²³⁷ "Emigrationen från Sverige till Nordamerika", artikel från Wikipedia. Läst 22-07-27.

²³⁸ Västerbro, Magnus (2018). Svälten: hungeråren som formade Sverige.

²³⁹ USA, arméns mönstringsregister, 1798-1914 [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations Inc, 2007. Originaldata: Register of Enlistments in the U.S. Army, 1798-1914; (National Archives Microfilm Publication M233, 81 rolls); Records of the Adjutant General's Office, 1780's-1917, Record Group 94; National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry)

²⁴⁰ "Fort Whipple Museum" <https://www.sharlothallmuseum.org/fort-whipple-museum/>

²⁴¹ USA, arméns mönstringsregister, 1798-1914 [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations Inc, 2007. Originaldata: Register of Enlistments in the U.S. Army, 1798-1914; (National Archives Microfilm Publication M233, 81 rolls); Records of the Adjutant General's Office, 1780's-1917, Record Group 94; National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry)

motiv. Bröderna Frans Teodor och Henning Murman är söner till en hemmansägare, men med sju barn i familjen kan vi anta att de ändå inte har det så väl ställt. Anledningen till att bröderna lämnar landet är dock trots allt sannolikt en annan. De har båda år 1877 dömts till fängelse för misshandel i allmän väg, skadegörelse av annans egendom och fylleri. Mer detaljer än så får vi tyvärr inte veta från Kriminalvårdsanstalten i Faluns ganska summariska anteckningar, men snart efter frigivningen utvandrar i alla fall de båda bröderna.²⁴²

Nästa emigranter är en hel familj, år 1879 utvandrar Carl och Anna Erika Fahlgren tillsammans med sina tre barn, som är mellan 9 och 13 år vid överfarten.²⁴³ Familjen anländer först till Salinas i Kansas och flyttar därefter till Sharps Creek i samma delstat. Carl kallar sig Charles och arbetar som smed. Carl och Anna Erika bor kvar i McPherson County, Kansas.²⁴⁴ Anna Erika avlider 1886²⁴⁵, Carl året därefter (i en smitningsolycka)²⁴⁶.

869

Förteckning

öfver utvandrare, som af undertecknad befordras med Angifvandet „Orlando“ som
den 28 November härifrån afgår till *Orlando* - *Fluitt*

Konst- nr	Utvandras yrke och namn.	Födelseort till lin och socken.	Ålder	Sex	Stäm- ning	Destinationsort.
7214	Maria Bernström	Geffe	25	1	1	Newyork.
5	Carl Bernström	"	8	1	1	"
6	Anders Bogren	Wäkingså. Ronneby	22	1	1	Jonestown
7	P. Carlsson	"	25	1	1	"
8	Johan F. Carlsson	Läckvingå. Heikley	20	1	1	Newyork
9	Anna L. Wickström	"	20	1	1	Chicago id
10	L. Anderson	"	20	1	1	Newyork
11	Maria Lisa Anderson	Thunlaudså. Månåsa	20	1	1	"
12	August Sten	"	27	1	1	"
13	Ottob Anala	"	5	1	1	"
14	Erika Fahlgren	Höppingså. Höppingså	10	1	1	Salinas Kans.
15	Jonas Galt	"	17	1	1	"
16	Carl	"	10	1	1	"
17	Ottob Ida	"	9	1	4	"
18	Hjalmar Peterson	Järnkingså. Åker	17	1	1	Newyork
19	P. Carlsson	Heikley. Heikley	20	1	1	Chicago id
20	Willelm Carlsson	Zalu. Höppingså	21	1	1	"
21	P. Carlsson	Läckvingå. Höppingså	23	1	1	"
22	L. F. Nilsson	"	23	1	1	Washington
23	Mathilda Carlsson	"	20	1	3	"
24	P. Carlsson	Kälmarå. Månåsa	25	1	1	Jonestown
25	O. Carlsson	Läckvingå. Heikley	25	1	1	Newyork
26	P. Carlsson	Hälsjöå. Heikley	27	1	1	"
27	P. Carlsson	Balundå. Heikley	28	1	1	"
28	P. Carlsson	Balundå. Heikley	28	1	1	"
29	Carl Carlsson	Krusbergå. Heikley	19	6	25	"
30	Carl Carlsson	Edinå. Heikley	17	1	1	S. Dane

177

Liseberg den 28 November 1879
G. Carlsson

²⁴² Husförhörlängd A1b:14 (1877-1882), s. 220: Bergsgården, Stora Kopparberg, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital); Kyrkobok D2ba:10 (1877-1882), s. 15: Kriminalvårdsanstalten i Falun, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

²⁴³ Sverige, förteckning över emigranter, 1783-1991 [database on-line]. Provo, UT, USA: Ancestry.com Operations, Inc., 2016. Originaldata: Emigrants Registered in Swedish Church Books. EmiWeb, Karlstad, Sweden. (via Ancestry).

²⁴⁴ USA:s federala folkräkning. År: 1880; Folkräkningsplats: Sharps Creek, McPherson, Kansas; Rulle: 387; Sida: 363C; Räkningsdistrikt.: 258 (via Ancestry).

²⁴⁵ Uppgift från släktträd på Ancestry.

²⁴⁶ Obituary from Marquette Newspaper Jul 1887 (via Ancestry).

De följande emigranterna är mestadels unga män och kvinnor, som antingen reser på egen hand eller tillsammans med ett syskon. Totalt är det tretton ungdomar och yngre vuxna som uppges utvandrade från Bergsgården under perioden 1882 till 1911, dessutom återinvandrar en Leksandskarl som bott i USA under några år. Därutöver utvandrar även en barnfamilj. En av utvandrarerna är det oklart om hon kom iväg, och pigan Katarina Maria Rune, ursprungligen från Danmark, ska eventuellt ha befunnit sig i USA några år i mitten av 1890-talet, men inte heller det hittar jag några spår av i källorna. Det går att ändra sig också, Karl Gustaf Dahlberg utvandrar 1902, men hans levnadsöde är värt ett eget avsnitt, och sex år senare planerar hans syster Emma Kristina att följa efter. Hon hämtar ut ett intyg för flytt till Amerika, men ändrar sig alltså och kommer inte i väg. Vi kan anta att det beror på att hon träffat kärleken, inte så långt efter den planerade resan lysas det till äktenskap och hon gifter sig och flyttar till Stora Skedvi.²⁴⁷

Nästa bekräftade utvandrare är Karl Fredrik Sandberg som utvandrar vid 21-års ålder 1882.²⁴⁸ Han gifter sig år 1890 med svenskbördiga Augusta Olsdotter Nilsson (1870–1939).²⁴⁹ De får sju barn tillsammans. Från folkräkningen år 1910 framgår att Karl Fredrik arbetar vid järnvägen, som "gripman" (ev. bromsare).²⁵⁰ Han avlider 1915 i Chicago.²⁵¹

År 1893 lämnar den då 19-åriga Hans Gustaf Hedman Bergsgården. Framtidsutsikterna i byn är nog inte så goda för honom, fadern arbetar som rättare på landskamrer J.G. Ihrmans egendom och övergår ungefär när Gustaf väljer att utvandra till att vara arrendator. Det finns alltså ingen gård att ta över och den broder som stannar i Bergsgården kommer att arbeta som stenhuggare.²⁵² Gustaf Hedman kallar sig i USA för "Gust" och vi kommer få lära känna honom närmare i ett kommande avsnitt.

Kanske kommer ni ihåg slaktare Norman? Han som försökte sälja korv på självdöd ko, var inblandad i diverse röriga stöld och hälerihärvor och blev utslängd ur rättssalen när järnvägsbygget diskuterades för att han inte kunde bete sig. Kanske inte så förvånande att flera av hans barn söker lyckan på andra sidan Atlanten, familjesituationen hemma i Sverige verkar ju ha varit milt sagt stormig. År 1902 reser Ida och Karl Albert Adrian Norman till USA²⁵³ och tre år senare följs de av lillasystern Ingrid Kristina Norman, som bara är 15 år när hon på egen hand gör resan över Atlanten. Ingrid Kristina ankommer till Quebec reser därefter till Sioux City

²⁴⁷ Husförhörslängd AIb:16 (1882-1888): Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital); Husförhörslängd AIb:19 (1888-1897): Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital); Församlingsbok AIb:2 (1897-1907): Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital); Församlingsbok AIb:5 (1907-1921): Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital)

²⁴⁸ Husförhörslängd AIb:16 (1882-1888): Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital); New York, USA, passagerar- och besättningslistor för inresande (inklusive Castle Garden och Ellis Island), 1820-1957 [database on-line]. (via Ancestry).

²⁴⁹ Archives of the Evangelical Lutheran Church in America; Elk Grove Village, IL, USA; Swedish American Baptisms, Marriages, Deaths, and Burials; Församling: Bethlehem Lutheran Church; Nummer för ELCA-film: A7(2-3); Nummer för SSIRC-film: A007 (via Ancestry).

²⁵⁰ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁵¹ Illinois Statewide Death Index, Pre-1916. Illinois State Archive. <http://www.ilsos.gov/isavital/deathsrch.jsp>; accessed 31 July 2014. (via Ancestry).

²⁵² Husförhörslängd AIb:19 (1888-1897), s. 324: Bergsgården, Stora Kopparberg, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

²⁵³ Församlingsbok AIb:2 (1897-1907), s. 435: Bergsgården, Stora Kopparberg, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

Minnesota. Hon gifter sig 1909 med den norske Melvin Alexander Selvig (1885-1978), och de får fyra barn tillsammans. Selvig jobbar som ingenjör vid järnvägen. De bor 1920 och 1930 i Ashland, Wisconsin och 1940 i Douglas Wisconsin. Ingrid Kristina avlider 1969 i Douglas, Wisconsin. Karl Albert Adrian Norman gifter sig med den amerikanska Ellen Irene Aura (f. 1890).²⁵⁴ Enligt mönstringskortet för första världskriget arbetar Karl Albert Adrian som mekaniker.²⁵⁵ Karl Albert Adrian och Ellen Irene får totalt tio barn, det yngsta fött 1935²⁵⁶. Det är alltså möjligt att ett eller flera barnbarn till ”slaktare Norman” fortfarande lever. Man undrar ju lite vilka historierna om Sverige som traderas i den slakten – vet barnbarnen om att farfar försökte sälja korv på självdöd ko? För Karl Albert Adrian finns också ett mönstringskort från andra världskriget, trots att han då är omkring sextio år²⁵⁷. Tanken var dock aldrig att han skulle strida i Europa. Han ingår i den så kallade ”old men’s draft”, där målet var att identifiera äldre arbetslösa män, som skulle kunna ta över yngre mäns arbetsuppgifter, och därmed frigöra dessa för militärtjänst²⁵⁸. Vid tiden för andra världskriget bor Karl Albert Adrian i Kalifornien²⁵⁹. Han avlider 1953, sjuttio år gammal.²⁶⁰

År 1910 emigrerar både Ernfrid Andreas Pettersson (20 år) och Ernst Wilhelm Karlsson (19 år).²⁶¹ Ernfrid Andreas hamnar först i Montana och gifter sig med Johanna Knutson från Norge.²⁶² De bor 1942 i Snoqualmie Falls, Washington, USA (enligt Ernfrids militärinkallelse) och han arbetar vid järnvägen som ”grinder” (ung. sjäare).²⁶³ Ernfrid Andreas tjänstgör för USA i både första och andra världskriget.²⁶⁴ Ernst Wilhelm Karlsson (son till ”fjärsmän Karlsson”) reser via Portal, North Dakota till Kanada²⁶⁵. Han gifter sig 1918 med Hilma Christina Erickson, från Värmland. De får sju barn tillsammans. Familjen bor åtminstone från

²⁵⁴ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁵⁵ United States, Selective Service System. World War I Selective Service System Draft Registration Cards, 1917-1918. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration. M1509, 4,582 rolls. Imaged from Family History Library microfilm. (via Ancestry).

²⁵⁶ Uppgift från släkträd i Ancestry.

²⁵⁷ United States, Selective Service System. Selective Service Registration Cards, World War II: Fourth Registration. Records of the Selective Service System, Record Group Number 147. National Archives and Records Administration. (via Ancestry)

²⁵⁸ ” The Old Man's Draft”. Artikel på Wikipedia, läst 22-07-27.

²⁵⁹ United States, Selective Service System. Selective Service Registration Cards, World War II: Fourth Registration. Records of the Selective Service System, Record Group Number 147. National Archives and Records Administration. (via Ancestry)

²⁶⁰ State of California. *California Death Index, 1940-1997*. Sacramento, CA, USA: State of California Department of Health Services, Center for Health Statistics. (via Ancestry)

²⁶¹ Församlingsbok AIIb:5 (1907-1921): Bergsgården Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

²⁶² Emigrants Registered in Swedish Church Books. EmiWeb, Karlstad, Sweden. (via Ancestry)

²⁶³ United States, Selective Service System. Selective Service Registration Cards, World War II: Fourth Registration. Records of the Selective Service System, Record Group Number 147. National Archives and Records Administration. (via Ancestry).

²⁶⁴ United States, Selective Service System. World War I Selective Service System Draft Registration Cards, 1917-1918. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration. M1509, 4,582 rolls. Imaged from Family History Library microfilm. (via Ancestry); United States, Selective Service System. Selective Service Registration Cards, World War II: Fourth Registration. Records of the Selective Service System, Record Group Number 147. National Archives and Records Administration. (via Ancestry).

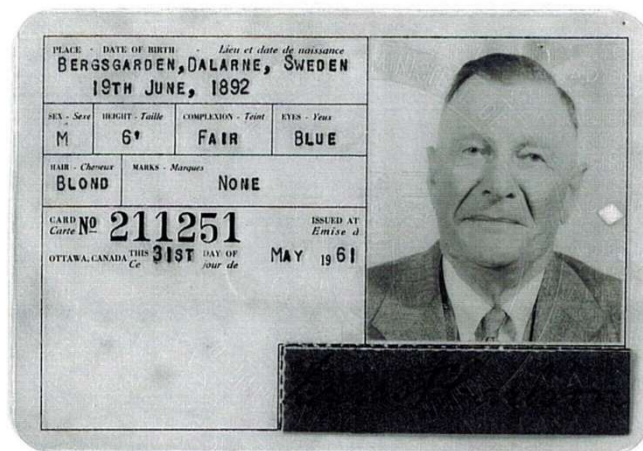
²⁶⁵ The National Archives at Washington, D.C.; Washington, D.C.; Manifests of Passengers Arriving at St. Albans, VT, District through Canadian Pacific and Atlantic Ports, 1895-1954; Registergruppsrubrik: Records of the Immigration and Naturalization Service, 1787 - 2004; Registergruppsnummer: 85; Serienummer: M1464; Förteckningsnummer: 145 (via Ancestry).

år 1921 i Saskatchewan, Kanada. I 1921-års folkräkning står Ernst Wilhelm som jordbruksarbetare²⁶⁶ och är därmed en av få bland byns utvandrare som vi med säkerhet kan säga att arbetar med jordbruk – det som annars är sinnebilden av den svensk amerikautvandrararen. Ernst Wilhelm avlider 1971 i Ponteix, Saskatchewan, Kanada.²⁶⁷

The image shows two historical forms. The left form is a 'REGISTRATION CARD' with handwritten entries for Ernst Wilhelm. The right form is a 'REGISTRAR'S REPORT' with handwritten entries and a signature.

REGISTRATION CARD	
1 Name (Family name)	Ernst Wilhelm
2 Home address	111 Chestnut, Poncha, Mont.
3 Date of birth	9 Dec 1890
4 Are you (1) a naturalized citizen, (2) a naturalized citizen, (3) an alien, (4) or have you ever been in the United States?	Alien
5 Where were you born?	Falun, Sweden
6 If not a citizen of what country are you a citizen of?	Sweden
7 What is your present trade, occupation, or profession?	mill man
8 By whom employed?	Wagon Co
9 Where employed?	Poncha, Mont.
10 Married (to whom) (Specify name and address)	Wife and M. Albert
11 What military service have you had? Rank, years, Nation or State	no
12 Do you claim exemption from draft (specify)	Wife and M. Albert

REGISTRAR'S REPORT	
1 Tall, medium or short (specify height)	5'11 1/2 Stender, medium
2 Color of eyes	Blue
3 Has person lost arm, leg, hand, foot, or limb (specify) or is he otherwise disabled (specify)?	no
I certify that my answers are true, that the person registered has read his own answers, that I have witnessed his signature, and that all of his answers of which I have knowledge are true, except as follows:	
Signature of Registrar: Ralph K. Lodge	
City	Poncha, Mont.
State	Mont.
Date of registration	June 5

Året efter Ernfrid Andreas Pettersson och Ernst Wilhelm Karlsson utvandrar återigen en hel familj: Sven Sjöberg och Anna Robertina Andersdotter med de två barnen Emma Louisa och Ingrid Linnéa. Sven är bror till den år 1887 utvandrade Per Gustaf Sjöberg. Vi återkommer till familjen Sjöberg i ett senare avsnitt.

Året efter familjen Sjöberg utvandrar Elma Andersson, uppväxt i Tomsarvet, 19 år gammal. Vid utvandringen bor hon inne i Falun, men det är mot en mycket större stad hon styr kosan: New York. Elma arbetar den första tiden i New York som barnsköterska, men så

²⁶⁶ Library and Archives Canada. Sixth Census of Canada, 1921. Ottawa, Ontario, Canada: Library and Archives Canada, 2013. Series RG31. Statistics Canada Fonds. (via Ancestry).

²⁶⁷ Uppgift från släktträd i Ancestry.

småningom, när hon behärskar språket bättre, övergår hon till att arbeta som sällskapsdam i välbeställda New York-familjer.²⁶⁸ Att arbeta som hembiträde var annars ett vanligt yrke för utvandrade unga kvinnor från Sverige. Det fanns gott om anställningstillfällen för dessa unga kvinnor, eftersom de snabbt lärde sig språket och kulturen.²⁶⁹ Elma blev kvar i femtio år i New York, med undantag för ett par år i mitten av 1920-talet som hon spenderade i Falun.²⁷⁰ På 1950-talet flyttade hon hem till Dalarna igen för gott. Elma avled 1989 på Herrhagsgården, Falun, strax före sin 104:e födelsedag.²⁷¹

Fredagen den 16 december 1988

Miss Elma Andersson fyller 103 år i dag

I den här röda stugan som står i skogsbrynet på Tomsarvet föddes ett litet flickbarn för 103 år sedan. Hon kom som en julklapp till sina lyckliga föräldrar men vem kunde väl då ana att hon, Elma, skulle få tillbringa 50 år av sitt liv i världsmetropolen New York. Men så är det.

Hon hade plats som barnsköterska i början men sedan hon lärt sig engelska så fick hon plats som sällskapsdam i "well-to-do"-familjer. Trots att det är många år sedan Elma återvände till Sverige så behärskar hon fortfarande det engelska språket. Det blir litet

"svengelska" ibland när ordförändet tryter.

När Elma fyllde 93 år tog goda vänner henne med till stugan i Tomsarvet, där allt är sig likt förutom en utbyggnad och andra fönster på stugan. Tiden har stått stilla. De gamla uthusen står kvar precis som för 103 år sedan. Elma kände till och med igen stenarna, "där barn hon lekt". Om tiden stått stilla i Tomsarvet, så har den säkert inte gjort det i New York, men dit har Elma aldrig återvänt.

Elma, som vistats på Herrhagsgården i flera år nu, är hela personalens lilla älskliga porslinsdocka, alltid glad och positiv, ett riktigt solsken. DD önskar henne en glad födelsedag och en riktigt "merry Christmas".

Utvandringen är inte heller det oåterkalleliga beslut som vi ofta tänker oss. Johan Henrik Sundberg utvandrar 1920 vid 20-års ålder, men återvänder ganska snart därefter till Sverige. Leksandsfödde Bernard Sigfrid Pettersson Ahlin bor åren 1903-05 i USA, men flyttar därefter

²⁶⁸ "Miss Elma Andersson fyller 103 år idag", artikel från Bergsgården Förrs klipparkiv. 1988-12-16.

²⁶⁹ "Emigrationen från Sverige till Nordamerika", artikel från Wikipedia. Läst 22-07-27.

²⁷⁰ Församlingsbok AIIIa:8 (1923-1936): Kvarteret Färgaren, Stora Kopparberg, s. 428, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷¹ "Miss Elma Andersson fyller 103 år idag", artikel från Bergsgården Förrs klipparkiv. 1988-12-16.

till Bergsgården.²⁷² Den danska pigan Katarina Maria Rune är eventuellt i Amerika 1892-98, åtminstone har hon uppgett det i husförhörlängden.²⁷³ Det finns så klart sorgliga utvandraröden också. Ernst Fredrik Wikman är i husförhörlängderna beskriven som "sinnessjuk", men beger sig trots detta till USA 1911, strax efter att han blivit utskrivna från Uppsala hospital. Efter knappt ett år i USA återvänder han emellertid till Bergsgården och är därefter i perioder inskriven på Sätters hospital de närmaste åren.²⁷⁴ Ernst Fredrik Wikman avlider år 1928, 38 år gammal, på Lindsberg.²⁷⁵

Mellan 1820 och 1930 emigrerade 1,2 miljoner svenskar till USA och i början av 1900-talet bodde var femte svensk i Amerika. De mönster vi ser i byn Bergsgården är på många sätt ganska typiska för den svenska utvandringen: Under senare delen av 1800-talet är det i huvudsak yngre män och kvinnor som utvandrar (tidigt under perioden fler män, senare lika många eller något fler kvinnor). Många hamnar i städer och arbetar vid järnväg eller industri.²⁷⁶ Vi kommer nu fördjupa oss i några olika utvandraröden, där resan gått från Bergsgården.

Namn	Född	Ålder vid utvandring	Födelseort	Utvandringsår	Utvandrat till	Död
Anders Gustaf Murman	1846	23	Kopparbergs sn	1869	Amerika	1894, Fort Whipple, Yavapai County, Arizona, USA.
Carl Fahlgren	1840	39	Falun	1879	Amerika (Salina, Kansas)	1887, Marquette, McPherson County, Kansas, USA.
Anna Erika Fahlgren	1837	42	Falun	1879	Amerika (Salina, Kansas)	1886
Ernst Rudolf Fahlgren	1866	13	Kopparbergs sn	1879	Amerika (Salina, Kansas)	1945, McPherson, Kansas, USA.
Carl Albin Fahlgren	1868	11	Rog	1879	Amerika (Salina, Kansas)	1946
Ida Amalia Fahlgren	1870	9	Kopparbergs sn	1879	Amerika (Salina, Kansas)	Okänt
Frans Teodor Murman	1851	27	Kopparbergs sn	1878	Amerika	Okänt
Henning Murman	1855	23	Kopparbergs sn	1878	Amerika	Okänt

²⁷² Församlingsbok AIIb:2 (1897-1907), s. 431: Bergsgården, Stora Kopparberg, Uppsala Landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷³ Församlingsbok AIIb:2 (1897-1907), s. 408: Bergsgården, Stora Kopparberg, Uppsala Landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷⁴ Församlingsbok AIIb:5 (1907-1921), s. 223: Bergsgården, Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷⁵ Församlingsbok AIIb:10 (1921-1937), s. 283: Lindsberg, Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷⁶ "Emigrationen från Sverige till Nordamerika", artikel från Wikipedia. Läst 22-07-27.

Karl Fredrik Sandberg	1861	21	Kopparbergs sn	1882	Amerika	1915, Chicago, Illinois, USA.
Hans Gustaf Hedman	1874	19	Kopparbergs sn	1893	Amerika	1964, Duluth, St. Louis County, Minnesota, USA.
Katarina Maria Rune	1868-03-31		Ringköping, Danmark	"vistas i Amerika 92-98"		Okänt
Johan Henrik Sundberg	1882	20	Kopparbergs sn	1902	Amerika	1943, Torsång.
Bernard Sigfrid Pettersson Ahlin	1879		Leksand	1903	Invandrad från Amerika	1931, Grycksbo.
Ida Norman	1881	21	Kopparbergs sn	1902	Amerika	1949, Saint Louis, Minnesota.
Karl Albert Adrian Norman	1883	19	Kopparbergs sn	1902	Amerika	1953, Kalifornien.
Ingrid Kristina Norman	1890	15	Kopparbergs sn	1905	Amerika	1969, Superior, Douglas, Wisconsin, USA.
Ernst Fredrik Wikman	1890	21	Kopparbergs sn	1911	Amerika	1928, Lindsberg.
Emma Kristina Dahlberg	1873		Kopparbergs sn	??		1952, Borlänge.
Karl Gustaf Dahlberg	1872	27	Kopparbergs sn	1909	Amerika	Okänt
Ernfrid Andreas Pettersson	1890	20	Kopparbergs sn	1910	Amerika	1975, Kirkland, King, Washington, USA.
Anders Hansson	1889	20	Bjursås	1909	Amerika	Okänt
Ernst Wilhelm Karlsson	1892	18	Rättvik	1910	Amerika	1971, Ponteix, Saskatchewan, Kanada

The American dream: En Bergsgårdsbo som lyckas ”over there”

Att skriva byns historia känns ibland som att vada igenom århundraden av elände, för det är oftast inte lycka eller ens det vanliga vardagslivet som lämnar avtryck i källorna, det är epidemier, olyckor och när folk super ihjäl sig på så spektakulära sätt att det hamnar i tidningen. Det känns därför extra roligt när det går att skriva en lycklig berättelse – hur en av byns Amerikautvandrare – Gustaf Dahlberg (1876-1943) kan sägas leva upp till ”The American dream”.

Gustaf Dahlberg (f. 1876) är son till hemmansägaren Anders Petter Dahlberg och hustrun Anna Persdotter. Gustaf växer upp i Bergsgården, tillsammans med de två äldre

syskonen Anders Johan och Emma Kristina.²⁷⁷ Anders Johan kommer så småningom att jobba som byggmästare och han gifter sig 1899 med Helga Ahlsén från Bodö i Norge. När parets första barn föds bor de i Röros, men sedan flyttar de tillbaka till Bergsgården.²⁷⁸ Detta är alltså en tid med ökad rörlighet över landsgränser – och Gustaf, han rör sig betydligt längre bort än Norge, även om han först provar på ett par olika bostadsorter i Sverige.

År 1895, vid 21-års ålder flyttar Gustaf till Gävle, där han blir kvar ett par år, innan han flyttar vidare till Stockholm.²⁷⁹ Både i husförhörslängden för Bergsgården och för Gävle står det att Gustaf jobbar som svarvare²⁸⁰, i Stockholmsrullorna hittar jag tyvärr ingen notering om yrke.²⁸¹ År 1899 är han tillbaka i Bergsgården och jobbar fortsatt som svarvare.²⁸² Men tydligen blir han snart flyttsugen igen och nu är det Amerika som lockar. År 1909 gör han resan över Atlanten till sitt nya hemland, men i överfartsdokumenten står det inte svarvare som yrke, utan ingenjör. Är det problem med översättning? Har han utbildat sig under åren i Stockholm? Eller skarvar han helt enkelt lite? Svårt att veta, men väl i USA kommer han arbeta hela sitt yrkesliv som ingenjör.

Väl i Amerika gifter han sig med den tre år yngre Ida Gertrud Högström, från Ede i Gävleborgs län. Gustaf och Ida får tre barn: Harold Gustav (f. 1903), Viola Gertrude (f. 1906), Cerie Elizabeth (f. 1909) och Runey (f. 1911). Det första barnet, fött ganska snart efter Gustafs ankomst till USA, får alltså ett traditionellt svenskt namn, sedan blir namnen mer och mer amerikaniserade, barn för barn.²⁸³

I folkräkningen från 1910 får vi för första gången en mer detaljerad bild av familjens levnadsförhållanden. De bor då i St Paul, Minnesota, precis som många, många andra svenskar. Gustaf är anställd som "Hauling Engineer" och har enligt egen utsago inte varit arbetslös en enda dag. Familjen äger sitt hus, men det är belånat.²⁸⁴ Ur mönstringsregistret för första världskriget får vi veta att Gustaf har bruna ögon, mörkt hår och är av medellängd. Det är med en van, driven handstil Gustaf skriver under mönstringskortet.²⁸⁵ Från följande folkräkningar

²⁷⁷ Husförhörslängd AIb:14 (1877-1882), s. 222: Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷⁸ Församlingsbok AIIb:2 (1897-1907), s. 433: Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁷⁹ Husförhörslängd AI:23e (1891-1895), s. 175: Gävle Heliga Trefaldighet, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital); Församlingsbok AIIaa:6 (1896-1919), s. 2272: Gävle Heliga Trefaldighet, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital).

²⁸⁰ Församlingsbok AIIb:2 (1897-1907), s. 433: Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital); Husförhörslängd AI:23e (1891-1895), s. 175: Gävle Heliga Trefaldighet, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital).

²⁸¹ BiS, Befolkningen i Sverige 1800-1947 (via ArkivDigital).

²⁸² Församlingsbok AIIb:2 (1897-1907), s. 433: Stora Kopparberg, Uppsala landsarkiv (via Arkiv digital).

²⁸³ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry); USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁸⁴ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁸⁵ United States, Selective Service System. World War I Selective Service System Draft Registration Cards, 1917-1918. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration. M1509, 4,582 rolls. (via Ancestry).

verkar det dock som han aldrig blev inkallad till att tjänstgöra.²⁸⁶ År 1911 blir Gustaf amerikansk medborgare.²⁸⁷

År 1920 bor familjen fortfarande i St Paul, nu på Maryland Street.²⁸⁸ Tio år senare har man flyttat, inom St. Paul, till 1905 Feronia Avenue²⁸⁹, i en lummig förort väster om St Paul. Familjen bor cirka en kilometer från Mississippifloden och vem vet – kanske söndagspromenerar de längs med floden? Dottern Viola är nu 24 år gammal och jobbar som kontorist på en skönhetsalong. Cerie är 21 år och arbetar även hon, som stenograf på ett elbolag. Gustaf jobbar som ingenjör vid järnvägen. Huslånet är avbetalt och familjens hus värderat till \$ 10 000, vilket motsvarar cirka \$ 165 000 i dagens penningvärde.²⁹⁰

År 1939 uppger Gustaf att han arbetat 52 veckor det året. Han är då 63 år gammal. Året efter har han varit arbetslös i 16 veckor och uppger att han är arbetssökande. Trots allt har emellertid Gustaf och Ida möjlighet att bo kvar i det trevliga huset på Feronia Avenue, där även dottern Viola och dotterdottern Kimball bor.²⁹¹ Gustaf avlider 1943, 67 år gammal.²⁹² Hustrun Ida avlider 1945, även hon vid 67 års ålder.²⁹³

Livet i Amerikas svenskbygder: Gust Hedman

Första sträckan på Gustaf Hedmans utvandring är med båt från Göteborg till England, det finns inga direktförbindelser mellan Sverige och USA. Gustaf avreser från Grimsby i England den 30 maj 1893, med fartyget Orlando. Han anländer till Chicago och reser därifrån vidare till Minnesota. Av allt att döma företar den 19-åriga Gustaf resan över Atlanten på egen hand, det finns endast en person till från Falun på passagerarlistan och hon och Gustaf har olika utvandringsorter i sikte.

År 1899 gifter Gustaf sig med den två år yngre Anna Christina Magnusson, bördig från Småland.²⁹⁴ Han amerikaniserar sitt namn till Gust och det är det namnet som i fortsättningen används i texten. Året efter giftermålet blir Gust amerikansk medborgare, och parets första barn föds, sonen Leonard. Ytterligare fyra barn föds i tät följd: Helen (f. 1901), Raymond (f. 1905), Amy (f. 1906) och Lillian (f. 1908).²⁹⁵ Småbarnsföräldern Gust har dock också tid att

²⁸⁶ USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry); United States of America, Bureau of the Census. Sixteenth Census of the United States, 1940. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1940. T627, 4,643 rolls. (via Ancestry).

²⁸⁷ USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁸⁸ USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁸⁹ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry).

²⁹⁰ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry).

²⁹¹ United States of America, Bureau of the Census. Sixteenth Census of the United States, 1940. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1940. T627, 4,643 rolls. (via Ancestry).

²⁹² State of Minnesota. Minnesota Death Index, 1908-2017. Minneapolis, MN, USA: Minnesota Department of Health. (via Ancestry).

²⁹³ State of Minnesota. Minnesota Death Index, 1908-2017. Minneapolis, MN, USA: Minnesota Department of Health. (via Ancestry).

²⁹⁴ United States of America, Bureau of the Census. Twelfth Census of the United States, 1900. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1900. T623, 1,854 rolls. (via Ancestry).

²⁹⁵ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

skriva poesi och får 1902 två stycken dikter publicerade i Svenska amerikanska posten, en av många svenskspråkiga tidningar i USA.²⁹⁶

År 1910 bor Gust och familjen i Duluth, en blomstrande industristad vid den norra stranden av Lake Superior i Minnesota.²⁹⁷ Duluth tar under det tidiga 1900-talet emot en stor mängd immigranter, lockade av den goda tillgången på jobb inom gruvor och inom industrin. I början av seklet har Duluth USAs mest trafikerade hamn och i staden finns tio olika dagstidningar, sex banker och en nybyggd skyskrapa med elva våningar. Staden växer till under början på 1900-talet och invånarantalet når sin topp 1930, med strax över 100 000 invånare.²⁹⁸ Det är alltså en livlig storstad som Gust och familjen bosatt sig i. År 1912 föds familjens sjätte barn, sonen Clifford, som ges mellannamnet Hans – även om barnen får amerikanska tilltalsnamn lever alltså de svenska namnen kvar i familjen.²⁹⁹ Nio år senare får makarna Hedman ett sladdbarn, dottern Lorraine.³⁰⁰

INTERESTING PEOPLE WHO ARE DOING INTERESTING WORK HERE

Maintaining Duluth's milk supply and Duluth's dairies as the best in Minnesota is the big contract which devolves upon Milk Inspector Gust Hedman.

For some years Duluth has had the reputation of leading the state in this respect, and that it is justified is freely admitted by the state inspectors who make regular trips to all parts of the state. This is largely due to the consistent educational campaign and the thorough system of inspection of the health department.

Milk Inspector Hedman scores all dairies in the corporate limits several times a year, following the system adopted by the Federal government. This takes cognizance of all features which affect the milk supply, including the condition of the stables as to light, ventilation and sanitation, the location of the milk houses, the cooling facilities and the equipment. Each year he tests many samples of milk, some of which are taken from the wagons and others at the dairies. These are analyzed for butter fat, bacteria and sediment. The bacteria count is made at the state branch laboratory but the other tests are made by the inspector at his office in the city hall. Similar examinations are made of the milk sold in restaurants and hotels.

The inspector has been instrumental in securing many improvements at Duluth dairies and he is frequently consulted by dairymen who desire to furnish the public with the best grade of milk possible. The result has been a steady raising of the standard and has enabled Duluth to retain its lead over the other cities in the state.

GUST HEDMAN.

ICE FIELDS ARE NOW DISAPPEARING

St. Mary's River Is Still

²⁹⁶ "Hvad är vårt lif", Svenska amerikanska posten, 1902-05-20 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>); "Återkomst, Svenska amerikanska posten, 1902-12-02 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

²⁹⁷ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

²⁹⁸ "Duluth, Minnesota", artikel i Wikipedia. Läst 22-07-27.

²⁹⁹ USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

³⁰⁰ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry).

I folkräkningen från 1910 uppger Gust sitt yrke som “health officer”³⁰¹, från en tidningsartikel framgår att han varit anställd vid stadens health department sedan 1905³⁰². Hans yrke uppges senare som “mjölkinspektör”. Gust har höga ambitioner för sitt arbete och uppger för tidningen Svenska amerikanska posten i februari 1914 att han planerar förse staden Duluth med den bästa mjölkinspektionen i landet. Tidigare har Duluths mejerier bedömts två gånger och året, men från och med nu är fyra inspektioner per år planerade. Samma år porträtteras också Gust Hedman i tidningen the Duluth Herald, under rubriken “Interesting people who are doing interesting work here”. Det framgår från artikel att Duluth under flera år lett utvecklingen i staten gällande kontroll av mjölk kvaliteten, men att Gust fortsätter att förbättra detta arbete. I sin roll som mjölkinspektör åker Gust runt till mejerier runt om i distriktet för att kontrollera både produktionsförhållandena, t.ex. mejeriernas hygien och ventilation, och själva slutprodukten. I mjölken mäts fettprocent och orenheter, vilket Gust kan göra på sitt kontor i stadshuset, bakteriehalten mäts på ett laboratorium. En viktig del i arbetet som mjölkinspektör handlar också om att utbilda mejeriarbetare och allmänhet kring god hygien.³⁰³ År 1919 håller han till exempel ett föredrag för Duluth kvinnoförening om mjölk, som bland annat tar upp hur mjölkproduktionen ser ut, hur mjölk bäst förvaras samt hur mjölk som ges till spädbarn kan testas.³⁰⁴ I tidningsartikeln uttalar sig Gust och säger att:

Milk is becoming one of the most important foodstuffs used by the public and it presents a field for investigations and experiments that hardly has an equal. Everyday something new can be discovered in relation to milk and its consumption.³⁰⁵

Det är en man som brinner för sitt yrke som talar! Det går bra för Gust och Anna Hedmans son Raymond också. Tidningen Svenska amerikanaren kan rapportera att Raymond, som läser vid Denfeldskolan, både 1921 och 1922 finns med på skolans “hedersrullor”.³⁰⁶ Vid 19-års ålder, 1925, inleder Raymond juridikstudier vid Minnesotas statsuniversitet.³⁰⁷

Som om det inte vore nog med att vara sjubarnsfar och mycket engagerade i arbetet som mjölkinspektör så är Gust även aktiv i en rad olika föreningar i Duluth och verkar ha varit något av en lokal profil. Under åren 1916 till 1938 är han vid upprepade tillfällen engagerad i ortens

³⁰¹ Thirteenth Census of the United States, 1910 (NARA microfilm publication T624, 1,178 rolls). Records of the Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

³⁰² Svenska amerikanska posten, 1914-02-18 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰³ Svenska amerikanska posten, 1914-02-18 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰⁴ The Duluth Herald 3, 1919-09-03 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰⁵ Översättning: Mjölk håller på att bli en av de viktigare matvarorna och utgör ett område för undersökningar och experiment som knappast har någon motsvarighet. Varje dag kan nya upptäckter göras gällande mjölk och dess konsumtion. The Duluth Herald 3, 1919-09-03 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰⁶ Svenska amerikanaren, 1921-01-06 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>); Svenska amerikanaren, 1922-03-02 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰⁷ Svenska folkets tidning, 1925-10-08 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

midsommarfirande, oftast som medlem i programkommitten.³⁰⁸ Midsommarfirandet är något som tas på största allvar i Duluth, redan i mars börjar planerandet. Under rubriken ““Swedish citizen will sound the patriotic note on midsummer day”” beskrivs 1916 års midsommarfirande i The Duluth Herald. Totalt finns det tio svenska föreningar i Duluth och det är dessa föreningar som gemensamt organiserar midsommarfirandet. Vid 1916 års firande är Gust sekreterare i organisationskommitten. Firandet beskrivs i The Duluth Herald som mycket likt svenska midsommarfiranden, men det har också mer amerikanska inslag, som en stor bilparad med flera hundra bilar, där \$30 ges i pris till den bäst dekorerade bilen. Under firandet är det också tal på både svenska och engelska, musik, sång och olika lekar. Tidningen är också noga med att påpeka att även om detta är en svensk högtidsdag så innehåller också firandet inslag av amerikansk patriotism: “Midsummer day is a national holiday in Sweden and the custom has been brought to this country and celebrated in a similar manner by the Swedish people of America. Together with the observing of the Swedish holiday, Americanism and patriotism to the land of their adoption will be the principal theme of the addresses.”³⁰⁹

I Gusts övriga föreningsengagemang syns också denna spänning mellan att vilja bevara svenska traditioner och att anpassa sig till det nya hemlandet. Gust är engagerad i det svensk-amerikanska förbundet och sitter där i “amerikaniseringskommitten” samtidigt håller han tal om Gustaf Adolf på Gustaf Adolf-festen och ingår i såväl Svenska historiska sällskapet som Svenska kulturförbundets avdelning i Duluth.³¹⁰ År 1925 väljs Gust till vice ordförande i det nyligen etablerade Dalaförbundet.³¹¹ Som om inte detta vore nog är han en mycket aktiv medlem i IOGTs distriktsloge, han håller tal vid flera tillställningar³¹² och vid logens 25-årsjubileum 1926 går det att i Svenska folkets tidning läsa:

Bland de som komma att medverka i programmet märkas, förutom dagens huvudtalare, advokat Wheeling, vars ämne blir “Förbudet och lagtillämpningen”, även följande välkända förmågor: Mrs P.A. Nelson, Gust Hedman, systrarna Wickström från Two Harbors samt miss Anna Agrell från Superior.³¹³

Det är ju inte utan att man får känslan av att Gust är något av en lokalkändis. Gusts engagemang i svensk-amerikanska frågor sträcker sig också bortom Duluth. År 1926 ingår Gust i en kommitté med representanter för olika samfund och föreningar som arbetar med att samla in medel till den påtänkta John Morton Memorial byggnaden som är ämnad att uppföras i Philadelphia.³¹⁴ Kommitten är en del av organisationen “The American Sense of Sweden”, som

³⁰⁸ Se t.ex. The Duluth Herald, 1916-06-17 och Svenska folkets tidning 1925-03-26 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³⁰⁹ The Duluth Herald, 1916-06-17 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹⁰ Svenska folkets tidning, 1925-03-26; Svenska folkets tidning 1925-08-27; Svenska folkets tidning, 1925-11-12; Svenska amerikanska posten, 1932-04-06 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹¹ Svenska amerikanska posten, 1935-04-24 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹² Se t.ex. Svenska folkets tidning, 1925-11-17 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹³ Svenska folkets tidning, 1926-04-15 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹⁴ Svenska folkets tidning, 1926-05-06 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

så småningom också lyckas samla in medel för uppförandet av byggnaden till minne av John Morton. Möjligen kan det ha varit lite trögt att komma igång med arbetet dock, i tidningen Vestkusten den 18 mars 1926 skriver professor Amandus Johnson en känslös inlägg som vänder till svensk-amerikaner att bidra till museibyggget: "Denna byggnad, Svensk-Amerikas gemensamma museum, kommer att bli ett värdigt monument, icke blott över våra stora föregångare i detta land utan också över oss och över våra barn. [...] Svenskamerikaner, män och kvinnor! Det finns väl ingen bland eder i detta vidsträckta land, som ej är stolt över sina svenska anor och som ej sätter värde på det arv vi fått av hugstore nordmannafäder! Men vi ha också fått ett arv från stora nordmannasöner och nordmannadöttrar i de Nya Världen. Låt oss ej glömma de jättegestalter av svensk stam, som hjälpte till att lägga grundvalen till jordens mäktigaste och rikaste nation i det land, där vi bo och där "våra barn skola bo".³¹⁵ Men, 1927 står the John Morton Memorial Building färdig och idag inrymmer den The American Swedish Historical Museum. I Philadelphia går det alltså att besöka ett museum, där Bergsgårdssonen Gust Hedman haft en liten del i tillkomsten.³¹⁶

Gust Hedmans engagemang i Duluths midsommarfirande fortsätter ända fram till slutet av 1930-talet. Och de svenska traditionerna består, vid midsommarfirandet 1937 framför Philochorus dansklubb svenska folkdanser.³¹⁷ År 1939 drabbas så Gust av ett hårt slag, hans hustru Anna avlider, vid 63 års ålder och han blir änklings.³¹⁸ Året efter, 1940, är Gust 66 år gammal och enligt folkräkningen arbetar han fortfarande som mjölkinspektör. Han uppger att han arbetat 52 veckor under 1939, 40 timmar i veckan. Han bor på No 59th Avenue, hus nummer 912, i Duluth, i ett hus han äger, som är värderat till \$3000. Tillsammans med honom bor dottern Amy med man och barn, samt Gusts två yngsta barn, Clifford och Lorraine. De bor på en lummig gata i ett bostadsområde nära Duluths centrum, men samtidigt inte långt ifrån friluftsområdet Brewer Park.³¹⁹

Bilden källorna ger av Gust Hedman är av en man med en stor yrkesstolthet och ett brinnande engagemang i sin nya hemort, särskilt gällande svensk-amerikanska frågor och föreningar – och som sagt något av en lokalkändis. Han finns ofta med i styrelser och kommittéer och verkar inte rädd för att ta på sig ansvar, eller för att synas och höras – han håller tal vid flera större sammankomster. Intrycket som ges är att detta är en man som verkligen tagit vara på alla de möjligheter som hans nya hemland erbjudit. Gust Hedman avlider 1964, 90 år gammal.³²⁰

"Sista brevet till Sverige?"

Sven Sjöberg och Anna Robertina Andersdotter utvandrar 1903 med de två barnen Emma Louisa och Ingrid Linnéa.³²¹ Sven är bror till den år 1887 utvandrade Per Gustaf

³¹⁵ Vestkusten, 1926-03-18 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹⁶ American Swedish Historical Museum, <https://www.americanswedish.org/>.

³¹⁷ Svenska amerikanska posten, 1937-05-05 (via Minnesota Historical Society, Swedish American Newspapers, <https://newspapers3.mnhs.org/jsp/PsBrowse.jsp>).

³¹⁸ Find a Grave. <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi>.

³¹⁹ United States of America, Bureau of the Census. Sixteenth Census of the United States, 1940. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1940. T627, 4,643 rolls. (via Ancestry).

³²⁰ Find a Grave. <http://www.findagrave.com/cgi-bin/fg.cgi>.

³²¹ New York, USA, passagerar- och besättningslistor för inresande (inklusive Castle Garden och Ellis Island), 1820-1957 [database on-line] (via Ancestry).

Sjöberg. Vid överfarten år 1903 är Emma Louisa tre år och Ingrid Linnéa ett år. När familjen ankommer New York i mitten av maj 1903 är dessutom Anna Robertina sannolikt gravid med parets tredje barn, men det vet hon inte än. Den första februari 1904 föds sonen Gustaf Theodor, på amerikansk mark, och han blir därmed också amerikansk medborgare.³²² I passagerar- och besättningslistan uppger Sjöbergs att de är på väg till Braddock, Pennsylvania, där Anna Robertinas bror med familj bor.

Familjen Sjöberg blir emellertid inte långvariga i Pennsylvania, utan beger sig snart tvärs över kontinenten, mot staten Washington. När sonen Gustaf Theodor föds i början av 1904 är de redan på plats i Washington.³²³ Sannolikt reser familjen med tåg, år 1889 färdigställdes järnvägsförbindelsen mellan Chicago och Seattle. Väl i Washington state bosätter sig familjen i Ballard, där Sven arbetar som skogshuggare. År 1914 flyttar de till den lilla orten Belfast.³²⁴ År 1900 har Belfast lite drygt 200 innevånare – alltså ungefär lika många som byn de lämnat. I Belfast finns enstaka andra svenska invandrare och en del personer invandrade från andra europeiska länder, som England, Skottland och Island. De allra flesta invånarna är emellertid födda i USA.³²⁵ I motsats till många andra har familjen Sjöberg alltså inte valt att bosätta sig i en svenskbygd. År 1912 blir hela familjen amerikanska medborgare.

Belfast har växt fram i samband med järnvägens ankomst och i synnerhet är orten fokuserad på avverkning och transport av timmer. Här finns vid seklets början hotell, restaurang och så klart också salooner. Blomstringstiden för Belfast blir dock kort, under 1920-talet stänger de sista timmerföretagen ner och idag återstår bara ett hus i den tidigare rätt livliga lilla orten.³²⁶ Sven Sjöberg arbetar emellertid inte i timmerbranschen särskilt länge. Hemma i Bergsgården har han varit stenhuggare, men i USA satsar han istället på jordbruk och försörjer sig som mjölkbonde.³²⁷ Så småningom anpassar han, precis som många andra, sitt namn till det nya hemlandets språk och kallar sig Swan Seaberg.

Från 1930-års folkräkning framgår att dottern Ingrid Linnéa nu kallar sig Lily och sonen Gustaf Theodor kallar sig Gus.³²⁸ De bor båda kvar hemma, medan den äldre dottern Emma Louise år 1925 gift sig med den amerikanske Earl Elmer Tietjen (1903-1968)³²⁹. De bor i Forks, nästan så långt västerut det går att komma i staten Washington.³³⁰ Earl arbetar inom timmerindustrin. Gus arbetar som jordbruksarbetare, på föräldrarnas bondgård.³³¹ Från 1927 finns ett brev från Swan till brodern Anders Sjöberg med familj bevarat. Swan berättar att han

³²² USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

³²³ Washington State Archives; Olympia, Washington; Washington Births, 1891-1919; Film Info: Various county birth registers. Microfilm (via Ancestry).

³²⁴ Obituary, Swan Seaberg, 1947-07-31 (via Find a grave).

³²⁵ Jordan, Ray (1976). The Genesis of Belfast. Skagit River Journal of History & Folklore, <http://www.stumpranchonline.com/skagitjournal/WestCounty/Burl-NW/Belfast1-RJordan.html>.

³²⁶ Jordan, Ray (1976). The Genesis of Belfast. Skagit River Journal of History & Folklore, <http://www.stumpranchonline.com/skagitjournal/WestCounty/Burl-NW/Belfast1-RJordan.html>.

³²⁷ USA:s fjortonde folkräkning, 1920. (NARA-mikrofilm, publikation T625, 2076 rullar). Uppgifter från Bureau of the Census, Record Group 29. National Archives, Washington, D.C. (via Ancestry).

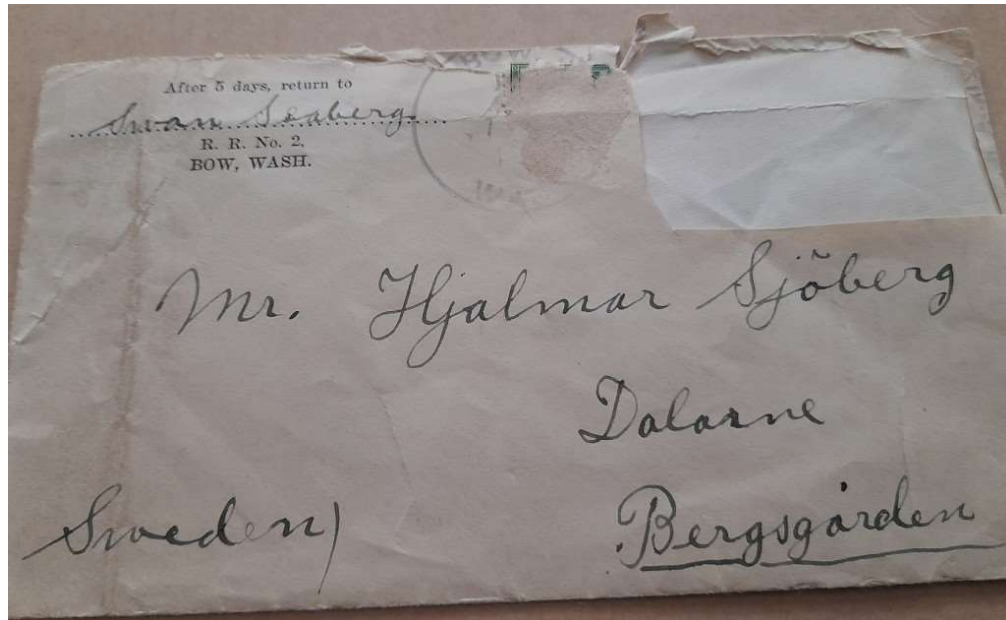
³²⁸ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry).

³²⁹ Washington State Archives. Olympia, Washington: Washington State Archives. (via Ancestry).

³³⁰ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry).

³³¹ United States of America, Bureau of the Census. Fifteenth Census of the United States, 1930. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1930. T626, 2,667 rolls. (via Ancestry)

och familjen har hälsan och mår väl. Han berättar också att Linnéa/Lily arbetar i “staden” (kanske Burlington) för en tandläkare, men att hon kommer hem till föräldrarna varje söndag. Swan avslutar brevet med: “Ja, tiden den går fort. Det blir nu 25 år till våren sen vi lemnade hemma och det är nog mycket stora förändringar der nu. Jag får sluta mina fju [eng. few = få] rader för denna gång. Var snäll och skriv några rader snart så vi får höra hur ni mår.”³³²

Svenskan i brevet är alltså tydligt påverkad av engelskan, både till ordval och stavning. Nästa brev som finns bevarat är från 1930 och har ett sorgligare innehåll. Nu är det till brorsonen Hjalmar Swan skriver, med anledning av att hans far, Swans bror, Anders avlidit. Swan har varit medveten om Anders hjärtproblem och skriver: “Jag har nog tänkt många gånger att jag skulle ha kunnat kommit hem och sit honom en gång till här i lifvet, men det är för sent nu.” Swan skrivet lite senare i brevet: “får tacka dig för dina kort du senda, för de är båda loking mycket fina”. Swan kämpar fortsatt på med jordbruket, men har det inte lätt: “Jag är still fortfarande on the farm bout tiderna här varit ganska dåligt här förlidet år, men jag hops att det snart blir bättre.” Tre år efter det förra brevet är svenskan än mer påverkad av engelskan, men det är fortfarande viktigt för honom att hålla kontakten både med familjen och med bekanta i Sverige. Han ber Hjalmar skicka adresser till Swenson och Olson och ber också Hjalmar att hälsa till den före detta Bergsgårdsgrannen Sven Roos, som han inte sett “för en så lång tid”.³³³ Den hälsningen är lite överraskande: Sven har nämligen utvandrat till till USA redan 1909 och har sedan 1910 bott i staten Washington, i samhället Camano³³⁴ – inte alls så långt från Swan och familjen.

Vid 1940 års folkräkning har Swan hunnit bli 62 år, och han arbetar fortfarande som mjölkbonde. Bonderiet uppges som värderat till \$ 10 000. Gus bor fortfarande hos föräldrarna och arbetar på familjens bonderi.³³⁵

³³² Brev i privat ägo.

³³³ Brev i privat ägo.

³³⁴ Washington State Archives. County Naturalization Records. Cheney, Washington, USA. (via Ancestry)

³³⁵ United States of America, Bureau of the Census. Sixteenth Census of the United States, 1940. Washington, D.C.: National Archives and Records Administration, 1940. T627, 4,643 rolls. (via Ancestry).

Swan avlider 1947 vid 69 års ålder³³⁶, Anna 1950 vid 76 års ålder.³³⁷

Militärtjänstgöring i Stockholm 1920/21: Johan Ahlström

Det finns andra sätt än emigration att uppleva världen utanför byn, för byns pojkar kan militärtjänsten vara ett sådant sätt. Från 1901 är det allmän värnplikt för alla män i Sverige, till en början är tjänstgöringstiden 150 dagar (med 90 dagars repetitionsutbildningen)³³⁸ och via en bevarad brevsamling kan vi få ta del av hur militärtjänsten kunde te sig för en Bergsgårdspojke³³⁹. Det är den tjugoåriga Johan Ahlström (f. 1900), boende på Lärfarsgården, som skriver hem till fadern Johan och brodern Erik varje vecka under tjänstgöringen, som sträcker sig från oktober 1920 till april 1921. Johan gör militärtjänst i Stockholm och via hans brev får vi dels insyn i en värnpliktigs vardag strax efter första världskriget, dels se Stockholm med en dåtida Bergsgårdsbos ögon. Johan skriver punktligt hem en gång i veckan, oftast på söndagen och från breven förstår vi att hans far och bror är lika punktliga i sina svar.³⁴⁰ Johan anländer till Stockholm torsdag den 14 oktober 1920 med tåg från Borlänge och två dagar senare skriver han hem till fadern och brodern. När de nya rekryterna installerats på kompaniet får de fläsk med ärter och pannkakor. En vanlig dag går de upp kl. 6 på morgonen, därefter är det morgonmat i form av limpsmörgås och varm mjölk eller choklad. ”Frukost” (alltså vad vi skulle kalla lunch) äter de vid halv tolv och middag vid kl 17. Dagen avslutas med kaffe och smörgås kl. 20. Bondpojken Johan, som nog är van vid en ganska riklig kosthållning berättar att: ”Vi får ganska bra mat och vi få också i det närmaste äta oss mätta.”

Redan i det första brevet hem frågar Johan om hur hans höns hemma på gården mår och detta ska sedan bli en följetong i varje brev han skriver till sin bror. Brodern Erik får i brev efter brev

³³⁶ Obituary, Swan Seaberg, 1947-07-31 (via Find a grave).

³³⁷ Washington, Death Certificates, 1907-1960. Salt Lake City, Utah: FamilySearch, 2013. (via Ancestry).

³³⁸ ”Lumpen - så började den”. Militärhistoria 2015/9. <https://militarhistoria.se/1900-tal/lumpen-sa-borjade-det>.

³³⁹ Avsnittet i sin helhet bygger på tjugoen bevarade brev från Johan Ahlström till fadern och/eller brodern.

Breven finns i privat ägo.

³⁴⁰ Svarebrev finns tyvärr inte bevarade.

detaljerade instruktioner om hur hönsen ska skötas. Han ber flera gånger Erik att skriva detaljerade svar på hur hönsen mår och hur skötseln av dem utförs: ”De har väl rikligt med strö på golvet och så ger du dem lite säd ibland.” Det är viktigt att vattnet hönsen får inte är iskallt, utan bara kylslaget. Under vinterns köldknäpp oroar sig Johan extra för hönsen och ber brodern att ge dem varm säd och varm vatten. Johan fortsätter också att på handfasta sätt engagera sig i hönsskötseln på distans, i ett brev daterat sjunde november berättar han att han beställt 50 kg foder från Rosehills fabrik, för leverans till stationen. Detta kommer kosta ca 30 kr och han hoppas att familjen kan lösa ut det. Det verkar dock gå bra med broderns skötsel av hönsen, i mitten av december skriver Johan att han är glad att hönsen värper så bra, vilket tyder på att brodern skött dem väl. I motsats till andra i byn använder Johan en äggkläckningsmaskin, som tydligen inte imponerat på byborna. Hönsen har växt till sig och värper duktigt, i motsats till vad andra bybor trott om höns från maskinkläckta ägg:

De äro väl avundsjuka ute i byn om de veta om det. Det var ju maskinkläckta ägg som skulle bli så kläna och dåliga. Var det inte så det lät? Jag kan just undra om den duktige Hedman får nå mycke ägg då, han som hade en sån överdådig duktig ras.”

Det är också tydligt att Johan är känslomässigt engagerad i sina höns, han skriver uttryckligen att han längtar hem till dem.

Johan har permission de flesta söndagarna och promenerar då ofta runt i staden, allra oftast på egen hand, vad det verkar. Han skickar hem korta beskrivningar av vad han sett, i synnerhet gällande de byggnader han promenerat förbi, som Sabbatsbergs sjukhus, Tekniska högskolan, Stockholms observatorium och Slussen (som just då – också – håller på att byggas om). I ett av de första breven skriver han att ha gått Linnégatan till Humleträdgården: ”Sedan gick jag till Stureplan, där var det ett vådligt liv med folk å spårvagnar.” Storstaden bör ha varit en stor omställning för Bergsgårdspojken, men i slutet av november skriver han att han börjat lära sig hitta i Stockholm. Han promenerar också runt Riksdagshuset, som han ”betraktade riktigt grundligt” och runt Slottet, som dock inte imponerar på honom. Eller, han beskriver det som väl arbetat, men han vill inte bo där. Då imponerar broarna från Riddarholmen över mot centralen mer: ”Det var ena väldiga broar, det var annat än det gamla ruckel som vi har över ån där hemma.” Det nybyggda Stadshuset beundrar han också: ”vådligt stort med ett högt torn vid ena gaveln, ungefär som en kyrka, med en förgylld kupol och tre kronor upptill. Det är inte färdigt än eller planerat något omkring.” Vid flera tillfällen kommenterar han också på vad hans föräldrar möjligen sett eller inte sett i Stockholm, så det är tydligt att de besökt huvudstaden vid minst ett tillfälle – nog inte helt vanliga bland det sena 1800-talets Bergsgårdsbor. Breven ger intrycket av att Johan gör det mesta möjliga av sina söndagar i Stockholm, har går alltså långa promenader och bese olika byggnader, han besöker också ett flertal muséer (Skansen, Nationalmuseet, Naturhistoriska riksmuseet och Nordiska museet) och tittar i butiker längs med Drottninggatan och Regeringsgatan. Vad det gäller muséerna verkar han mest intresserad av Naturhistoriska och i synnerhet ”experimentalältet med mönsterjordbruk och trädgårdar, där gick jag och såg igenom över allt.” Det är dock tydligt att Johan inte trivs särskilt väl i staden och känner sig ensam. Till brodern skriver han: ”Det skulle nog vara roligt att gå här och titta, om du vore med, men att gå här ensam är inget vidare nöje.” I ett av de sista breven konstaterar han att: ”Jag hade tur i alla fall när jag kom in på vintern, för på sommaren blir det nog ett helvete att vara här när det är ljusa fina kvällar.”

Vi får också veta en del om den faktiska militärtjänsten från breven. Han skriver genomgående att han har det bra och att befälen är hyggliga. En av de överordnade är fänrik Engelbrekt Flodström från Dalregementet, uppvuxen i Skärs hage. Så intresserad av militärtjänsten är Johan inte, han är mycket lättad varje gång han slipper gå högvakt och skriver att: ”Det lär ha kommit hit ett par pojkar i kvälst som tagit värvning på 3 år. Det är väl ändå det sämsta man kan göra.” Under militärtjänstgöringen får Johan provat på lite olika uppgifter. Under två perioder arbetar han i köket. Han berättar att det är arbetsamt med städning, potatistvättning och sånt, men det sämsta är att de inte får lediga söndagar. Då trivs han bättre i vapensmedjan, eftersom det där är varmt, också mitt i smällkalla vintern. De har också varit i Kaknässkogen och haft en övning där de fått lära sig laga mat. Detta är den roligaste exercisen de haft! Och de fick så mycket mat att de knappt orkade gå hem.

Johan lyckas dock också utnyttja som militärtjänst på kanske inte fullt så tillåtna sätt. I slutet av januari 1921 skickar han ett kryptiskt brev till brodern där han skriver att han skickat ett paket till honom och ber brodern skriva och berätta så snart det kommit fram, men ”nämning ingenting om innehållet, det ska du inte tala om för någon i byn”. Vad innehåller då paketet? Jo, det framkommer i nästa brev från Johan, då paketet tydligen kommit fram till brodern: ”Du får väl taga vara på innehållet tills jag kommer hem. Jag har fått tag i patronerna när jag varit i ammunitionskällaren om dagarna och jag ville inte ha dem liggande här. Därför skickade jag hem dem. Kalsongerna behöver jag inte här nu, och banden tog jag för det var bra spännen på dem.” Han skickar senare ytterligare ett mindre paket med patroner hem till Bergsgården. I ett av de sista breven hem skriver Johan en flera sidor lång beskrivning av kompaniets sista förläggning, en tre dagar lång övning i Husby, där de bott i tält och sovit alldeles för lite, på grund av att det varit kallt och rökigt i tälten. Johan beskriver det som ”en riktig hundvecka” och berättar livfullt om erfarenheten:

I måndags bar det, som ni vet i väg ut på förläggningen. Det var inte så långt som dom skreko i början vi voro väl framme vid 2 tiden och fingo äta lite sedan skulle vi sätta upp tälten också. Det dröjde inte så länge förrän de voro i ordning, 3 till antalet. Så fingo vi samla ihop granris och lägga underst på marken sedan körde dom dit lite halm att lägga ovanpå i mitten grävdes en grop och däröver hängde ett järnträdsgaller att elda uti. Efter kl. 5 fingo vi mat och sedan skulle vi ha 2 timmars övning i mörkret i skogen. När det var gjort fingo vi kaffe å en smörgås där var väl kl. ½ 9 sedan fingo vi gå och lägga oss. Vi eldade ju duktigt men inte blev det någon värme i tältet heller. Vi hade både kappa å vantar å pälsmössor men skorna togo vi av vi hade fötterna mot elden, men rökigt var det alldeles förbannat och någon vidare sömn blev det inte heller. När kl. blev 6 skulle vi upp och fingo lite mat och 30 skarpa skott pper man så bar det iväg ut på skjutning ikring backarna hela dagen. Så blev det väl kväll å vi kommer tillbaks igen fingo lite äta, kaffe å en smörgås ½ 9 tiden. Så fingo vi sova till kl. 4 på morgonen det var på onsdag, så skulle vi ta ner tälten i mörkret och gå igenom en skog å ha en övning i dagbräckningen. Kl. 6 voro vi tillbaks igen fingo lite mat å skulle göra oss i ordning till hemmarsch, på hemvägen hade vi skjutning vid Järva vid 4 tiden voro vi vid kasernen igen. [...] I tältet kunde man ej sova där drog ju så kallt å var så rökigt å sved i ögonen. Det var knapp man tordes slumra in, för första natten vid 2 tiden blev det ett fasligt liv för det tog eld i halmen. Men det blev släkt med detsamma.

Svea livgardet som var lite längre bort vid samma övning hade inte samma tur, där brann ett av tälten ned, som tur var på dagen, när ingen var i tältet. Kappor och ränslar gick dock förlorade i elden. Ganska snart efter övningen är det dags för Johan att rycka ut, i början av

april skriver han till fadern: ”Vi har bara 20 dagar kvar, sedan är man fri.” Äntligen får Bergsgårdssonen Johan Ahlström komma hem till sina höns.

Ett liv till sjöss

Viktor Vikström (f. 1887) växer upp i Åsbacka, en knapp mil söder om Söderhamn. Fadern, Hans Fredrik Vikström (f. 1861), arbetar som stabbläggare, men har nog drömmar som är större än så. Vid ett par olika tillfällen har han sökt lyckan i USA och Kanada, första gången strax efter sonen födelse. Han blir emellertid inte långvarig, utan återvänder ganska snart hem till hustrun Anna Olsson (f. 1851).³⁴¹ I sjöfartsstaden Söderhamn är världen nära, den unge Viktor ser skepp segla förbi och träffar sannolikt också sjömän inne i staden. Knappt sexton år gammal mönstrar Viktor själv på ett skepp för första gången, det är skonerten Sif med hemmahamn i Bergkvara. Viktor arbetar som jungman, alltså en sjöman på däcksvardningen som är ny i tjänsten. Han mönstrar av efter ungefär fyra månader, men har uppenbarligen fått smak för sjömanslivet.³⁴² Efter knappt ett år hemma i Söderhamn mönstrar han på igen, denna gång på barken Bertha med destination Tyskland.³⁴³ Under de knappt två månaderna han arbetar på Bertha tjänar han 40 kr. De följande åren arbetar han som jungman och senare lättmatros på tre olika fartyg, samtliga med destination Tyskland: skonerten Emma von Robert, den tremastade skonerten Märtha Maria och slutligen ångaren La Norvige.³⁴⁴ I maj 1907 mönstrar han av³⁴⁵, men sedan är det oklart vart han tar vägen.

Viktor Vikström hör inte av sig till sjömanshuset i Söderhamn vare sig 1908 eller 1909, och efter att ingen hört av honom på tre år avförs han år 1911 från rullorna.³⁴⁶ Nästa gång Viktor lämnar ett avtryck i källorna har det gått över tjugo år, han skriver 1933 in sig på sjömanshuset i Gävle.³⁴⁷ Under tiden Viktor är försvunnen har föräldrarna flyttat från Åsbacka till Råmen i Värmland, där de bor under några månader 1907 till 1908.³⁴⁸ År 1908 går flyttlasset norrut igen för Hans Fredrik och Anna, men denna gång till Tomsarvet.³⁴⁹ Den tidigare stabbläggaren Hans Fredrik står nu skriven som hemmansägare. Anna Olsson avlider 1928 och Viktor verkar inte ha hörts av, i bouppteckningen efter Anna antecknas att han befinner sig på

³⁴¹ Husförhörslängd AI:12a (1886-1890), s. 190: Sandarnes församling, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital); Husförhörslängd AI:14 (1891-1895), s. 190: Sandarnes församling, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital); Husförhörslängd AIIa:1b (1896-1905), s. 365: Sandarnes församling, Landsarkivet i Härnösand (via Arkiv digital).

³⁴² Liggare EX: 2, s. 1026: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR)

³⁴³ Liggare DIaa: 9, s. 46: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR); Liggare EX: 2 s. 8: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR).

³⁴⁴ Liggare EX: 2, s. 48: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR); Liggare EX: 2, s. 15: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv; Liggare DIaa:51, s. 18: Sjömanshusets i Gävle arkiv (via SVAR); Liggare EX: 2, s. 134 Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR); Liggare EX: 2, s. 55: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR); Liggare EX: 3, s. 84: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR)

³⁴⁵ Liggare EX: 3, s. 84: Sjömanshusets i Söderhamn arkiv (via SVAR).

³⁴⁶ Församlingsbok AIIb:5 (1907-1921), s. 250: Bergsgården, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁴⁷ Församlingsbok AIIb:8 (1916-1937), s. 300: Å församlingen skrivna, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁴⁸ Församlingsbok AIIa:5 (1905-1909), s. 334: Råmens församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁴⁹ Församlingsbok AIIb:5 (1907-1921), s. 250: Bergsgården Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

okänd ort.³⁵⁰ Det kanske troligaste är att Viktor under åren han varit försvunnen arbetat på fartyg under utländsk flagg. Om han mönstrat på och av fartyg utomlands, som inte går under svensk flagg, lämnar detta inte något avtryck i svenska källor.³⁵¹

År 1935 skriver Viktor Vikström återigen in sig vid sjömanshuset i Gävle, men det finns inga uppgifter på var han arbetar under denna period. År 1943, vid knappt 56 års ålder, går Viktor i land för gott. Han gifter sig då med Hilda Roos. De bor under ett par år i Bergsgården och flyttar 1945 till Järgarvet (nuvarande Bergsgården 240). Hemkommen från sjön arbetar Viktor först som skogsarbetare och senare som pappersarbetare.³⁵²

Viktor Vikström beskrivs som att han "haft ett hetsigt humör" och ska ha blivit osams med sin far.³⁵³ I november 1945 flyttar fadern Hans Fredrik Vikström till Lindsbergs ålderdomshem³⁵⁴, där han avlider 1948³⁵⁵. Han testamenterar då fastigheten i Tomsarvet till Falu kommun.³⁵⁶

³⁵⁰ Bouppteckningar FII:31 (1928), s. 139: Falu domsagas norra tingslags häradsrätt, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁵¹ Nilsson, Göran (f.d. sjökaptén). Personlig kommunikation, 2022.

³⁵² Församlingsbok AIIb:14 (1937-1947), s. 10: Bergsgården, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital); Församlingsbok AIIb:14 (1937-1947), s. 197: Bergsgården, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital)

³⁵³ Uhlin, Lisbet (uå). Om Tomsarvet. Bergsgården Förrens arkiv.

³⁵⁴ Församlingsbok AIIb:14 (1937-1947), s. 298: Bergsgården, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital); Församlingsbok AIIb:14 (1937-1947), s. 234: Bergsgården, Stora Kopparbergs församling, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁵⁵ Bouppteckningar FII:52 (1949): Falu domsagas norra tingslags häradsrätt, Landsarkivet Uppsala (via Arkiv digital).

³⁵⁶ Uhlin, Lisbet (uå). Om Tomsarvet. Bergsgården Förrens arkiv.